

Asia: VN/16951/2020

Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto

Lausun suunnitelmasta allaolevien alaotsikoiden alle

Mikäli vastasit yhtyäsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

Suunnitelman tavoitteet

1 Suunnitelman tavoitteet - avovastaus

Kokonaisuudessaan kannatamme Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaa ja sen tavoitteita. On erinomaista ja välttämätöntä, että suunnitelmaa on valmisteltu rinnakkain ilmasto- ja energiastrategian kanssa, ja että suunnitelmassa tarkastellaan myös poikkileikkaavia teemoja. Suunnitelman toteuttamisessa tulee varmistaa kiinteä yhteistyö niin ilmasto- ja energiastrategian kuin muiden vastaavien strategioiden ja toimenpideohjelmien kanssa.

Toimintaympäristön nopeat muutokset sekä kansallisesti että esim. EU-tason ilmasto- ja energiapolitiikassa (mm. Kesän 2021 Fit for 55 –paketti) edellyttävät todennäköisesti nopeitakin korjausliikkeitä ja täsmennystoimia kansallisesti, joita ei tällä hetkellä pystytä vielä yksityiskohtaisesti identifioimaan. Nämäkin edellyttävät, että suunnitelmaa tulee pystyä joustavasti päivittämään.

Valmistelun lähtökohtana ollut periaate hiilineutraaliuden saavuttaminen mahdollisimman kustannustehokkaalla ja oikeudenmukaisella tavalla on arvokas ja hyvä lähtökohta.

Liikenne

2a Liikenteeseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

2b Liikenne - avovastaus

Liikenteen merkitys päästötavoitteiden saavuttamisessa on keskeinen ja erilaisia toimenpiteitä tarvitaan kuten suunnitelmassa ja fossiilittoman liikenteen tiekartassa todetaan.

Uusien toimenpiteiden täytäntöönpanossa kannusteet ja selkeä, riittävä viestintä on keskeistä, jotta toimenpiteet saadaan toteutettua käytännössä. Esimerkiksi taloyhtiöiden latausinfotuki on osoittautunut erittäin suosituksi ja tärkeää on varmistaa, että mahdollisimman moni toimija pystyy halutessaan tätä hyödyntämään. Ensimmäisessä vaiheessa uusiin mahdollisuuksiin pystyy tarttumaan lähinnä edelläkävijät.

Sähköautot yleistyvät vauhdilla, mutta edelleen tarvitaan selkeää viestintää mm. niiden käyttöönoton mahdollistamiseksi esim. latausmahdollisuuksista.

Pidämme hyvänä, että "Selvitetään taloudelliset, ympäristö- ja energiapoliittiset vaikutukset 100-prosenttisen biodieselin poistamisesta jakeluvervoitteen piiristä kestävästä raaka-aineen saatavuudesta sekä muut biopolttoainetavoitteet huomioiden".

Kävelyyn ja pyöräilyyn kannustamiseksi ja sen lisäämisen mahdollistamiseksi esitetyt toimet ovat erittäin kannatettavia.

Maatalous

3a Maatalouteen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

3b Maatalous - avovastaus

Yksittäinen detaljinluonteinen asia:

Sivulla 110 todetaan, että Peltojen kiinteistöä on vaikea arvioida, mutta käsityksemme mukaan sen arvioinnissa voidaan hyödyntää esim. seuraavaa menettelyä.

Peltorakenteen eheyttämisen päästövaikutus on numeerisesti arvioitavissa vuotuisten tilusjärjestelyjen määrän (ha/v), keskimääräisessä tilusjärjestelyssä tapahtuvan traktorikilometrien vähenemän (keskimäärin 145 000 km/v) ja keskimääräisen tilusjärjestelyn koon (edellä esitettyä km-määrää vastasi 730 ha) kautta. Tiedot on toimitanut Motivaan Maanmittauslaitos energiatehokkuutta koskevien direktiivien sekä ilmastoraportointien vaikutusarvioiteja varten. Tiedoissa voi olla jo päivitystarvettakin, mutta toimenpide näyttää vaikuttavana ja vaikutusten pysyvyys on erinomainen. Lisäksi toimenpide parantaa tilojen ja maataloustyön tuottavuutta sekä

liikenneturvallisuutta ja vähentää uusien peltojen raivaamista. Merkittävien hyötyjen vuoksi tilusjärjestelyjen toteuttamista olisi syytä lisätä varmistamalla siihen riittävät resurssit.

Rakennusten erillislämmitys

4a Rakennusten erillislämmitykseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

4b Rakennusten erillislämmitys - avovastaus

Taakanjakosektorilla suurimmat suhteelliset päästövähennykset, 45 % vähennys jaksolla 2005–2020, on saavutettu juuri rakennusten erillislämmityksessä. Absoluuttinen päästövähennys 1,8 Mt oli sektorikohtaisista tuloksista toiseksi suurin. Toimenpideohjelmalla tavoitellaan 0,7 Mt lisävähennyksiä ajanjaksolla 2021–2030 eli vähennyskehityksen odotetaan hieman hidastuvan vuositasolla aiempaan nähden.

Toimenpiteissä keskeisiä ovat mm. erilaiset fossiilisesta öljylämmityksestä luopumiseen tähtäävät toimenpiteet, energiatehokkuustoimenpiteet (ml. rakentamismääräykset) sekä uusiutuvan energian käytön edistäminen. Erittäin suuri painopistealue on fossiilisesta öljylämmityksestä luopuminen vuoteen 2030 mennessä, sillä sen odotetaan vähentävän päästöjä peräti 0,6 Mt kotitalous- ja palvelusektoreilla. Tämän prosessin onnistuminen on siis kriittistä erillislämmityksen tavoitteen saavuttamisessa.

Kotitalouksilla on käytössä tällä hetkellä runsaasti rahoitusinstrumentteja, jotka ovat jo kiihdyttäneet öljylämmityksestä luopumista edellisiin vuosiin verrattuna.

Öljylämmittäjäatalouksien sosioekonomisen jakauman perusteella tärkeää on myös saada käyttöön pienituloisille sekä iäkkäille soveltuvia rahoitusinstrumentteja. Pitkä aikajänne vuoteen 2030 antaa mahdollisuuden vielä tarkastella edistymistä tavoitteeseen nähden ja ottaa käyttöön lisätoimenpiteitä. Toisaalta tällä hetkellä ei ole käytössä minkäänlaista pakkoa luopua öljylämmityksestä vuonna 2030 ja nykyisin käytössä olevat öljylämmitysjärjestelmät eivät ole kaikki siinä teknistaloudellisen käyttöikänsä päässä, minkä vuoksi aivan täydellinen luopuminen fossiilisesta öljylämmityksestä ei näytä todennäköiseltä vielä vuonna 2030. Saattaisi olla tarkoituksenmukaista harkita, voisiko avustuksia myöntää myös joissain tapauksissa, joissa öljy jää huippulämmitystilanteissa käyttöön esimerkiksi ilmavesilämpöpumpun tai jonkun muun vastaavan järjestelmän rinnalle.

Palvelusektorilla kunnat ovat käyttäneet tarjottua tukea hyvin vähän hyväkseen, mikä viittaa siihen, että julkisen sektorin öljylämmityksestä luopuminen ei tule tapahtumaan tavoitteen mukaisesti vuoteen 2024 mennessä.

Vahva yhteistyö ja tiedonvaihto eri toimijoiden välillä kuluttajille ja kuntiin suunnatuissa viestintä- ja neuvontatoimissa on välttämätöntä, mikä on tiedostettu ja suunnitelmassa esiin nostettu. Yhteistyön ja eri toimintatapojen kehittämiseen ja mahdollistamiseen tulee varata riittävät resurssit.

HUOM. Kunnianhimoisempia toimenpiteitä tarvittaneen kuntasektorille rakennusten erillislämmitykseen liittyen.

Kommentteja tekstin muotoiluun:

Kappaleissa 5.3.3 ja 6.2.3. sanotaan: "Avustusta myönnetään 4 000 euroa pientalonöljylämmitysjärjestelmää kohti, kun pientalossa öljylämmitysjärjestelmä poistetaan ja muutetaan öljylämmitys kaukolämpöön, maalämpöpumppu- tai ilma-vesilämpöpumppujärjestelmään, tai 2 500 euroa pientalon öljylämmitysjärjestelmää kohti, kun pientalossa öljylämmitysjärjestelmä poistetaan ja muutetaan öljylämmitys muihin lämmitysjärjestelmiin."

Voisi tarkentaa -->"...muutetaan öljylämmitys muihin ei-fossilisiin energiamuotoihin perustuviin lämmitysjärjestelmiin. "

6.2.3. kappaleen nykyinen teksti "Motiva hoitaa myös Energia-tehokas koti -hanketta, joka jakaa puolueetonta tietoa uudispientalon rakentajille valinnoista, joiden avulla rakentamisessa on mahdollista päästä lähelle nollaenergiatasoa. LISÄYS "Hankkeessa on tuotettu materiaalia myös olemassa olevan pientalon energiatehokkuuden parantamisesta LVI-teknisin keinoin, mm. päälämmitysmuotoa vaihtamalla." Hankkeen keskeinen tiedonjakokanava on www.energiatehokaskoti.fi -verkkopalvelu.

Työkoneet

5a Työkoneisiin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

5b Työkoneet - avovastaus

Työkoneiden osalta päästövähennyskeinot ovat haasteellisia johtuen mm. työkoneiden laajasta skaalasta ja erilaisista käyttöympäristöistä. Taajama-alueella on saatavilla esimerkiksi latauspisteitä, kun taas syrjäseudulla nestemäiset polttoaineet ovat monesti ainoa vaihtoehto. Keskeinen rooli

päästövähennysten osalta on polttoaineiden ja koneiden tekniikan kehittämisessä. Nykyisessä konekannassa merkittäviä ovat vähäpäästöisten sekä päästöttömien polttoaineiden sekä koneen oikea käyttö.

Esitetyt toimenpiteet tukevat täten päästövähennyksiä hyvin. Green deal –sopimusten sekä koulutuksen jalkauttaminen auttavat tietoisuuden levittämisessä sekä alan kehittämisessä. Kun tietopohjaa on laajennettu, on hyvä tehdä toimenpiteiden arviointi ja tarkentaa niitä tarvittaessa.

6.2.4. s. 123 Teksti: "Motiva on toteuttanut työkoneiden koulutuskokonaisuuden ympäristöministeriön rahoituksella ja koordinoimana. Koulutuskokonaisuuden viimeistely on meneillään ja työkonesektorin toimijat ovat esittäneet toiveen koulutuksen ripeästä käyttöön saamisesta."

--> KORJAUS: Motiva on toteuttanut työkoneiden koulutuskokonaisuuden ympäristöministeriön rahoituksella ja koordinoimana. Koulutuskokonaisuus on valmis ja maksuttomasti työkonesektorin toimijoiden käytettävissä. Koulutuskokonaisuuden laajamittainen käyttöönotto edellyttää edistämistoimia (esim. viestintä, perehdyttämisseminaarit).

Esitetyn rekisteröintivelvoitteen laajentamisen selvittäminen (rekisteröinnin hyödyt suhteessa siihen tarvittaviin resursseihin) on kannatettavaa, sillä koneiden rekisteröimättömyys ja katsastamattomuus vaikeuttaa mm. hankinnoissa asetettujen vaatimusten todentamista. Ylipäättään puutteellinen (julkinen) tieto vaikeuttaa toimialalla tehtäviä päästövähennyksiä.

Jätehuolto

6a Jätehuoltoon suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

6b Jätehuolto - avovastaus

Jätehuollon puolella suurimmat muutokset tulevat koko jätehuollon arvoketjussa. Jätteen synnyn vähentämisellä ja kierrätyksen lisäämisellä polttoon menevän jätteen määrän uskotaan vähenevän. Poliittikkatoimista jäteverolla voitaneen vaikuttaa tähän jonkin verran.

On hyvä, että pilotoidaan hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen (CCS/CCSU) tekniikoita jätteenpolttolaitoksista ja nämä voivat olla osa kokonaisratkaisua. Näiden lisäksi tarvitaan myös nopeampia ratkaisuja itse jätehuoltoon liittyviin toimiin.

F-kaasut

7a F-kaasuihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

7b F-kaasut - avovastaus

-

Teollisuus ja muut päästöt

8a Teollisuuteen ja muihin päästöihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

8b Teollisuus ja muut päästöt - avovastaus

Kokonaisuutena kannatamme vahvasti esitettyjä toimia, joista haluamme korostaa ao. kirjauksia, sillä energiasopimustoiminnalla ja energiakatselmustoiminnalla on saatu merkittäviä säästöjä ja ne muodostavat ytimen energiatehokkuustyössä.

”Varmistetaan energiatehokkuussopimustoiminnan jatko myös nykyisen sopimuskauden 2017-2025 jälkeen. Sopimusyrityksille ja kunnille luodaan riittävät kannustimet”.

”Energiakatselmustoiminta ja sen jatkuva kehittäminen varmistetaan, jotta katselmuksia pystytään jatkossakin käyttämään tehokkaana työkaluna energiatehokkuuden parantamisessa.”

Uutena suurten yritysten energiatehokkuustyötä tukevana kannusteena on esimerkiksi ns. syväselvitykset.

Tekstikorjaus:

s. 82 Nykytoimissa vanhaa tietoa ”Sopimustoiminnan piirissä on yli 600 yritystä ja niiden 6 600 toimipaikkaa ja lähes 120 kuntaa ja kuntayhtymää.”

Päivitetyt luvut 12/2021: 657 yritystä, 6777 toimipaikkaa ja 121 kuntaa ja kuntayhtymää.

Lisätoimissa s.127 ”Vauhditetaan polttoon perustumattomien lämmöntuotantomuotojen kuten hukka- ja ympäristölämmön hyödyntämisen ja geotermisen lämmön käyttöönottoa” voisi lisätä perään esim. ”ja edistetään 2-suuntaisen kaukolämpöverkon kehitystä käyttöönoton yhteydessä”.

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

9a Kunnille ja alueille suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

9b Kunnat ja alueet - avovastaus

Osio sisältää erittäin kannatettavia kuntien ja ilmastotyön vauhdittamisen toimia, jotka eivät kuitenkaan tule tapahtumaan ilman määrätietoista toimintaa ja niihin varattuja resursseja.

Ehdotus tekstimuokkauksesta s. 134 (alkuperäinen teksti puutteellinen ja osittain vanhentunutta tietoa).

Kunta-alan energiatehokkuussopimus (KETS) on työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton välinen sopimus energian tehokkaammasta käytöstä kunta-alalla, nykyinen sopimuskausi on vuosille 2017–2025. Energiatehokkuussopimustoiminta on keskeinen osa Suomen energiapolitiikkaa ja tärkeä keino vastata niin EU:n kuin kansainvälisiin energiatehokkuus- ja päästövähennystavoitteisiin, joihin Suomi on sitoutunut. Sopimusten energiatehokkuustavoitteisiin nykyiselle kaudella on sitoutunut jo yli 120 keskenään verkostoitunutta kuntaa ja kuntayhtymää, jotka kattavat reilu kolmeneljäsosa Suomen väkiluvusta. Sopimustoiminta on tavoitteellista, systemaattista ja verkostomaista toimintaa, mikä tehostaa ja tukee kunnan ja kuntayhtymän energiatehokkuustyön toteuttamista. Sopimuksiin liittyneet tahot raportoivat vuosittain tehdyistä energiatehokkuustoimenpiteistä ja muista energiatehokkuuden parantamiseen tähtäävästä toiminnasta seurantajärjestelmään. Valtio tukee uuden energiatehokkaan teknologian käyttöönottoa ja tapauskohtaisen harkinnan perusteella sopimuksiin liittyneiden kuntien muita energiatehokkuusinvestointeja.

Muokkaus sivulla 135 olevaan ”luetteloon” lisäyksellä (FISU-verkosto):

Kannustetaan kuntia liittymään ja osallistumaan vapaaehtoisiin kuntien ilmastotyötä tukeviin ja vauhdittaviin verkostoihin ja toimintaan, kuten Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään Kohti hiilineutraalia kuntaa -verkostoon (HINKU), Motivan ja Suomen ympäristökeskuksen koordinoimaan edelläkävijäkuntien FISU (Finnish Sustainable Communities) -verkostoon ja Kuntaliiton Ilmastokunnat -toimintaan.

Kulutuksen hiilijalanjälki

10a Kulutukseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

10b Kulutus - avovastaus

Pidämme esitettyjä toimia ja niiden toteuttamista erittäin tarpeellisina. Mm.

”On erinomaista, että suunnitelmassa todetaan varmistettavan riittävät resurssit informaatio-ohjaustoimien toteuttamiseen ja energianeuvonnan antamiseen”.

Niin ikään on erittäin kannatettavaa, että tuetaan alueellista ja paikallista tuoppausta ja skaalataan kestävien elämäntapojen kokeiluja ja kiihdyttämöjä, jotka tukevat kestäviä, luonnonvaroja säästäviä valintoja.

Nykyisten ilmasto- ja kiertotalousopetusmateriaalien jalkauttamisen tuen lisäksi tulee varmistaa materiaalien päivitys sekä erilaisten menetelmien hyödyntäminen ilmasto- ja kiertotalousopetuksessa.

Julkiset hankinnat

11a Julkisiin hankintoihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

11b Julkiset hankinnat - avovastaus

Velvoitteeseen huomioida ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat hankinnoissa on suhtauduttava varovaisen kriittisesti. Kokemukset mm. samankaltaisesta liikennehankintojen lainsäädännöstä ovat heikkoja. Lisäksi jalanjäljen nostaminen kärjeksi on riski, koska hankkijoilla ei ole tähän vielä kykyjä. Mahdollista lakisääteistä velvoitetta ei voida sitoa vielä kehitysvaiheessa olevaan työkaluun kuten hiili- tai ympäristöjalanjäljen käyttöön. Ensisijaisesti hankinnoissa vähähiilisyystavoitteet tulee sitoa standardisoiuihin, arvoketjussa todennettaviin ja laajasti käytössä oleviin kriteereihin.

Pidämme erittäin tärkeänä, että kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen edistämiseen ja kehittämiseen kansallisesti on nykyistä pysyvämmät rakenteet ja rahoituspohja. Tämä olisi tärkeä signaali sekä hankintayksiköille että kestäviä ratkaisuja tarjoaville yrityksille.

Päivitystarve:

s.151 teksti: Laki ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutusten huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa (1509/2011) on korvattu uudella puhtaiden ajoneuvojen direktiiviä toimeenpanevalla lailla ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista (740/2021). Tuli voimaan elokuussa 2021.

Muut poikkisektorit

12a Muille poikkisektoreille suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa näihin osa-alueisiin

12b Muut poikkisektorit - avovastaus

-

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

13a Toimenpideohjelman vaikuttavuus

En ota kantaa toimenpideohjelmaan

13b Toimenpideohjelma - avovastaus

-

13c Mitä lisätoimia ehdotatte tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi?

-

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

14 Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman politiikkatoimien erilaisia vaikutuksia on arvioitu hyvin monipuolisesti (luku 10). Sekä hyödylliset että kielteiset vaikutukset, kuten myös vaikutusarvioihin liittyvät epävarmuudet niin nyt kuin ajan kuluessa, on tuotu esiin. Kansalaisia on osallistettu toimenpiteiden sosiaalisen hyväksyttävyyden ja oikeudenmukaisuuden selvittämiseen.

Muita huomioita

15 Muita huomioita

Luvussa 11 (Seuranta) mainitaan, että ilmastolain mukaan ilmastovuosikertomukseen tulee sisällyttää tiedot politiikkatoimien toteutumisen seurannasta kahden vuoden välein. Lisäksi tunnistetaan jatkoselvitystarpeeksi se, onko seurannassa mahdollista hyödyntää muita raportointijärjestelmiä. Koska ilmastoraportoinneissa jo arvioidaan toimenpiteiden määrällisiä vaikutuksia (ex post ja ex ante) melko laajasti ja raportointimenettelyt ovat varsin vakiintuneita, tämän jo olemassa olevan tiedon hyödyntäminen näyttäytyy mielekkäänä myös ilmastovuosikertomuksessa.

Ilmastosuunnitelman toteutuksessa ei voi olla liikaa korostamatta yhteistyötä eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden välillä, jotta ilmastotavoitteisiin päästään hallitusti ja mahdollisimman tarkoituksenmukaisin resurssein. Pitkäjänteinen ja määrätietoinen toiminta mahdollisimman

vakaalla rahoituspohjalla luo mahdollisuudet nyt esitetyn laaja-alaisen suunnitelman toteutumiseen. Erinomaisestakaan suunnitelmasta ei ole hyötyä mikäli sitä ei pystytä toteuttaa.

16 Voiko organisaationi osaltaan edistää ilmastosuunnitelman tavoitteiden saavuttamista?

Kyllä

Forssell Kirsi-Maaria
Motiva Oy